

"Tənha quş yuva bağlamaz". Bu sözlər "Atları yəhərləyin" və yaxud "Qaçaq Nəbi" adı ilə seyr etdiyimiz filməndən hamıya tanışdır. Sənətkarın bütün varlığı ilə yaratdığı və obrazın daxili aləmini ən incə detallarına kimi açdı bildiyi ekran əsərində səsinin cazibəsilə də tamaşaçıya təsir edir. Bu mənada Azərbaycan kino, teatr sənətində elə aktyorlar var ki, onların adı sadəcə yaratdıqları obrazlarla deyil, həm də səsinin ahəngi ilə də yaddaşlara həkk olunub. Belə sənətkarlardan biri də Xalq artisti Həsənağa Turabovdur. Onun yaratdığı obrazlar koloriti, xarakteri və ecəzkar səsi ilə əbədləşib, ifadələri xalq arasında aforizmə çevrilib.

- "Aşıq, Şəkər bəy bunun beşiyinin başında sənə nə çaldırardır?"

- "Yanış Kərəmi, bəy"

- "Çal aşıq, ağa-bəy havasıdır, çal"...

"Yeddi oğul istərem" filmində Gəray bəyin səsinə qətiyyətlə yanaşı, hüzn də sezilir. Bir bəy qürurundan keçə bilmir, eyni zamanda yaxın dostunun oğluna ölüm fitvası verməsinə də daxilən üzülür. O dövrdə, sovet qılıncının ən kəsərli vaxtlarında Gəray bəy kimi obrazı yaratmaq və onun şəxsiyyətini sətiraltı da olsa, açmaq Həsənağa Turabov sənətinin qüdrətinin göstəricisidir. Onun "çal aşıq, ağa-bəy havasıdır, çal", "komsomolun canı it canı imiş" kimi ifadələri sanki dövrə, onun sərt qanunlarına meydan oxuyurdu. Ən sevdiyi obrazı olan Gəray bəyi sənətinin əsasən Bəxtiyar öldürməliymiş. Lakin aktyor rejissora təklif edir ki, bəyi komsomolun vurması düzgün olmaz. Ən yaxşısı özü özünü vursun. Onun bu təklifinə bütün çəkiliş heyəti razı olur və film Həsənağa Turabovun dediyi kimi bitir.

Xaraktercə ciddi, sərt olan aktyor oynadığı rollarla həyat arasında bir paralellik, oxşarlıq və rabitə yaradırdı. "Tələsmə Gizir, tələsmə" deyən Gəray bəylə aktyor Həsənağa Turabov arasında oxşarlıq, təmkinli xarakter bağlılıq təşkil edirdi. Görünür, bu bir növ özünün də dediyi kimi, rejissor tapıntısının da nəticəsi idi ki, ona xarakterik, ciddi qəhrəman obrazları, dramatik rollar verilir. Bu

mənada onun canlandırdığı obrazlar sanki boyuna biçilirdi.

Çoxsaylı tamaşaçı onu filmlərdən tanısa da, sənətkar teatrı daha çox sevib. Bütün rollarını ustalıqla yaranan aktyor istər ciddi, istərsə də mənfi obrazlarına eyni məhəbbətlə yanaşıb. Gəray bəy, Qaçaq Nəbi nə qədər ciddi, xarakterikdirsə, "Babək" filmindəki Afşin bir o qədər də mənfi obrazdır. Bir-birilə təzad təşkil

nömrəli orta məktəbi bitirdikdən sonra Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan İncəsənət İnstitutuna daxil olub. Aktorluq sənəti üzrə təhsil alaraq 1960-cı ildən Azərbaycan Dram Teatrında fəaliyyətə başlayıb. Teatrın səhnəsində Azərbaycan və dünya dramaturqlarının bir çox əsərlərində baş rolları ifa edib. Dövrün tanınmış sənətkarları Ağasadiq Gəraybəyli, İsmayıl Dağıstanlı, İsmayıl Os-

Həsənağa Turabovun ailə həyatı da film kimi idi. Məktəb illərində Solmaz adlı qızı sevib, sonralar bu məhəbbət daha da güclənib. Onun aktyor, həm də bakılı olması qarşısında böyük əngəllər yaradıb. Sevdiyi qızın anası əslən şuşalı olub və Qasım bəy Zakirin nəticəsi idi. Onun ilk baxışda Həsənağa Turabovdan xoşu gəlməyib. Uzun çək-çevirdən sonra nişanlanıblar. Sonradan Solmazı

QƏHRƏMANLARINI ƏBƏDİLƏŞDİRƏN SƏNƏTKAR

edən bu rollar Həsənağa Turabov yaradıcılığının fəvqündə dayanırdı. Kino tarixində yaratdığı digər rolları isə "Axırıncı aşırım", "Çarvadarların izi ilə", "Ürək...Ürək", "Sevinc buxtası", "Qəm pəncərəsi" və s. filmlərdir. Sənətkar Azərbaycan aktyorluq məktəbinin ənənələrini layiqincə davam etdirərək rəngarəng obrazlar qalereyası ilə zənginləşdirib. Məhz onun sayəsində bir çox əsərlərin qəhrəmanları səhnə həyatı qazanıb. Yaratdığı müxtəlif səpkili obrazlar sənətsevərlər tərəfindən həmişə rəğbətlə qarşılanıb. Gözəl diksiyaya sahib olması, mükəmməl səhnə hərəkətləri, obrazı özünü küləşdirərək tamaşaçıya təqdim etmə bacarığı onu sevdirən başlıca xüsusiyyətlərdən idi.

Müsbət rollarını sevdirdiyi qədər mənfi obrazlarla da tamaşaçıda kəskin nifrət hissi yarada bilirdi. Həsənağa Turabovla səhnəyə çıxan, yaxud kamera qarşısına keçən bir çox aktyorlar ehtiyat edirdilər. Ağır təbiətə, ciddi xarakterə sahib sənətkarın daxilində qərribə bir mülayimlik, yumşaqılıq da olub. Bunu onun canlandırdığı bəzi rollardan da sezmək olar. "Dantenin yubileyi" filmində yaratdığı Kəbirlinski obrazı olduqca mülayim, sakit təbiətə malik biridir. "Bəyin oğurlanması" filmindəki rejissor Həsən obrazı da digərlərindən fərqlənir.

Həsənağa Turabov 1938-ci ildə Bakı şəhərində Zərgərpalan məhəlləsində dünyaya gəlib. Evləri Dram Teatrına yaxın olduğu üçün kiçik yaşlarında tez-tez tamaşalara gedib və bu onda aktyorluq sənətinə maraq yaradıb. Atası etiraz etsə də, 31

başqa adama ərə vermək istəsələr də o, aktyor nişanlısına qoşulub nikah idarəsinə gedib.

Həsənağa Turabov yaradıcılıqla yanaşı, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru kimi pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olub. Zəngin təcrübələrini, sənətin inceliklərini gənc nəsələ aşılayıb və Azərbaycan teatr ənənələrini davam etdirə biləcək sənətkarların yetişdirilməsi işində əlindən gələni edib. Mədəniyyət və incəsənət sahəsində onun xidmətləri bunlarla bitmir. Həsənağa Turabovun

manlı, Mehdi Məmmədov, Adil İsgəndərli və digərlərlə tərəf-müqabili olub. Həsənağa Turabov 1960-1980-ci illərdə Azərbaycan teatr səhnəsinə yeni ruh, əhval gətirib. Özünün nikbin, xoş ovqatlı, ahəngdar səs tembrilə tamaşaçıyı ovsunlamağı bacarıb, sənətin seyrinə sahib olub. Ciddiliklə yanaşı, həm də çilgən təbiətli, məsuliyyəti onu həm sənətkar, həm də insan kimi sevdirdi.

Teatr səhnəsində yaratdığı rollarını saymaqda bitmir. "Kəndçi qızı"nda Vahid, "Yaxşı adam"da Azər, "Hamlet"də Hamlet, "Orman qızı"nda Lionel, "Ölümlər"də İsgəndər, "Xəyyam"da Xəyyam obrazları xüsusilə seçilib. Son çəkildiyi filmlər isə Rüstəm İbrahimbəyov və Ramiz Həsənoğlu'nun "Ailə", Eldar Quliyevin ekranlaşdırdığı "Nə gözəldir bu dünya..."dır. Həyatda yeganə oynaya bilmədiyi rol Qacar obrazı olub. Bütün qüvvəsi ilə bu rola hazırlaşsa da, həyatında baş verən faciə - oğlunun gənc yaşda vəfatı aktyoru sənətdən soyudur və Qacarı oynamaqdan imtina edir.

Azərbaycan radiosunda səsləndirdiyi "Lirika dəftərindən" adlı ədəbi-bədii verilişdə onun ecəzkar səsi, ifa tərzinin seyrli, cazibəsi bu gün də yaddaşlarda qalıb. Ömrünü Azərbaycan milli teatrı və kino sənətinin inkişafına həsr etmiş aktyorun bu sahədə xidmətləri misilsizdir. Sənətkar klassik və müasir aktyorluq sənəti ənənələrindən bəhrələnərək məktəb yaratmışdır ki, bu gün də həmin məktəbdə püxtələşən aktyor heyəti var. Ömrünün sonuna kimi bu sənət məbədinə çalışan sənətkar 1987-2001-ci illər ərzində Akademik Milli Dram Teatrının direktoru və bədii rəhbəri vəzifələrində işləyib, böyük bir kollektivin məhəbbətini, rəğbətini qazanıb. Məhz Həsənağa Turabovun rəhbərlik etdiyi dövrdə teatrın binası əsaslı təmir edilib.

Xalq artisti Həsənağa Turabov 2003-cü il fevralın 23-də 64 yaşında vəfat edib.

Ramizə YAQUBQIZI,
"Respublika".